

Soạn Văn Bài 8: Chiếc lá cuối cùng

A. Hoạt động khởi động

1. Nhận xét về cuộc sống và tình cảm của các nhân vật trong truyện *Chiếc lá cuối cùng* của O hen ri qua đoạn tóm tắt phần đầu của truyện sau đây:

Xiu và Giôn-xi là hai nữ họa sĩ nghèo, còn trẻ, sống trong một căn hộ cho thuê ở gần công viên buông xuôi, lia đời,...

Bài làm:

Nhận xét chung:

Ba nhân vật đều là những người khao khát cống hiến cho nghệ thuật và họ đều rất nghèo. Giôn-xi mang trong mình căn bệnh, cô chán nản tuyệt vọng và muốn buông bỏ cuộc đời tựa như chiếc lá ngoài kia, chỉ cần rụng cô sẽ chết

B. Hoạt động hình thành kiến thức

1. Đọc văn bản sau: **Chiếc lá cuối cùng**

2. Tìm hiểu văn bản:

a) Vì sao các nhân vật trong truyện sợ sệt, lo lắng khi nhìn cây thường xuân?

Bài làm:

a. Các nhân vật trong truyện sợ sệt lo lắng khi nhìn cây thường xuân vì: Mọi người lo sợ chiếc lá cuối cùng sẽ rụng và Giôn-xi sẽ chết

b. Thử hình dung và mô tả tâm trạng của Giôn-xi, của Xiu và của bạn đọc khi hai lần Giôn-xi ra lệnh kéo manh lên. Nguyên nhân sâu xa nào quyết định tâm trạng hồi sinh của Giôn-xi?

Bài làm:

Hai lần Giôn-xi ra lệnh kéo manh lên là hai lần khiến tim của không chỉ Giôn-xi hay của Xiu mà đến cả người đọc như chúng ta cũng phải hồi hộp lo lắng. Bởi tất cả mọi người đều biết một khi kéo chiếc manh lên, chiếc lá không còn ở đó thì Giôn-xi sẽ hoàn toàn buông bỏ, cô ấy sẽ chấp nhận cái chết tựa như chiếc lá ngoài kia vậy

Nguyên nhân sâu xa nào quyết định tâm trạng hồi sinh của Giôn-xi là: Do chiếc lá cuối cùng đã chống chọi với mưa bão nên Giôn-xi đã quyết định phải sống mạnh mẽ như chiếc lá đó

c) Tìm và phân tích những chi tiết nói lên tấm lòng thương yêu và hành động cao cả của cụ Bơ-men đối với Giôn-xi. Hãy lí giải vì sao nhà văn bỏ qua không kể sự việc của cụ đã vẽ chiếc lá trên tường trong đêm mưa tuyết. Vì sao có thể nói chiếc lá cụ vẽ là một kiệt tác?

Bài làm:

Những chi tiết trong văn bản nói lên tấm lòng yêu thương và hành động cao cả của cụ Bơ-men đối với Giôn-xi:

- Khi nghe Xiu kể về ý nghĩ kì quặc của Giôn-xi (đếm những chiếc lá trên cây thường xuân chờ khi chiếc lá cuối cùng rụng nốt thì cô ấy cũng buông xuôi lìa đời), cụ Bơ-men đã “mắt đỏ ngầu, nước mắt chảy ròng ròng, hét lên sự khinh bỉ, nhạo báng của mình đối với những truyện tưởng tượng ngốc nghếch ấy”.
- Cụ đã cùng Xiu lên thăm Giôn-xi. “Họ sợ sệt ngó ra ngoài cửa sổ, nhìn cây thường xuân. Rồi họ nhìn nhau một lát chẳng nói năng gì”
- Cụ Bơ-men đã âm thầm vẽ chiếc lá trong đêm lạnh buốt và mưa gió, cụ đã vẽ chiếc lá thường xuân cuối cùng ở trên tường thay thế cho chiếc lá thường xuân cuối cùng đã rụng. Vẽ xong chiếc lá đó cụ bị sưng phổi, hai ngày sau thì chết.

==> Đó là một hành động cao đẹp, cứu vớt một tâm hồn trẻ đang tuyệt vọng và tin vào số mệnh tự nhiên. Cụ Bơ-men, cụ đã lặn lội hi sinh sự sống của mình để cứu Giôn-xi.

Lí do nhà văn không kể lại sự việc cụ Bơ-men đã vẽ chiếc lá trên tường: Để tạo cho câu chuyện sự bất ngờ đột ngột, gây hứng thú cho người đọc. Đồng thời khiến tác giả cảm thấy xúc động về đức hi sinh thầm lặng của cụ đã khích lệ Giôn-xi hướng về sự sống ở phía trước.

“Chiếc lá cuối cùng” cụ vẽ là một kiệt tác vì: Đó không chỉ là một bức tranh nghệ thuật của người nghệ sĩ tài ba. Mà đó còn là bức tranh được vẽ bởi tấm lòng yêu thương con người. Tác phẩm đó được tạo ra bằng sự hi sinh mạng sống của cụ để cứu lấy một tâm hồn đang tuyệt vọng. Tác phẩm đã tác động mãnh liệt vào tâm hồn con người, đánh thức niềm tin, sự hi vọng của con người vào cuộc đời

d. Tìm bằng chứng để khẳng định Xiu không hề được Hen-ri, được cụ Bomen cho biết ý định về một chiếc lá thay cho chiếc lá cuối cùng rụng xuống . Nếu Xiu được biết thì truyện có còn hấp dẫn không? Vì sao?

Bài làm:

Xiu cũng là một họa sĩ, chị em kết nghĩa với Giôn-xi. Xiu một con người giàu lòng thương yêu, cô đã chăm sóc Giôn-xi rất chân thành, chu đáo từ việc mời bác sĩ đến chăm sóc để bồi dưỡng sức lực và động viên tinh thần cho Giôn-xi. Xiu không hề được biết cụ Bơ-men có ý định vẽ chiếc lá, điều đó được thể hiện qua chi tiết sau:

- Xiu và cụ Bơ-men họ cùng sợ sệt ngó ra cửa sổ nhìn cây thường xuân. Rõ ràng Xiu đang vô cùng lo lắng vì sợ chiếc lá thường xuân cuối cùng rụng Giôn-xi sẽ kiệt sức và ra đi.
- Khi Giôn-xi bảo cô kéo màn lên, cô đã “làm theo một cách chán nản”. Sau đó, cô cúi xuống người bệnh nói những lời náo nuột: “Em hãy nghĩ đến chị, nếu em không còn muốn nghĩ đến mình nữa. Chị sẽ làm gì đây?”.
- Chính Xiu cũng ngạc nhiên cùng với Giôn-xi khi chiếc lá cuối cùng dai dẳng bám trên cành như thể sau “trận mưa vùi dập và những cơn gió phũ phàng”.
- Chi khi bác sĩ nói, Xiu mới biết cụ Bơ-men bị ốm.

Như vậy, Xiu không hề biết gì về kiệt tác mà cụ Bơ-Men đã vẽ, có lẽ đến khi cái chết xảy ra với cụ, Xiu mới dự đoán được sự việc xảy ra. Sự bất ngờ của Xiu cũng làm tăng sự hấp dẫn của câu chuyện. Nếu Xiu được biết thì truyện sẽ bớt sức hấp dẫn của nó bởi vì nó sẽ làm mất đi sự bất ngờ của câu chuyện

e. Chứng minh truyện chiếc lá cuối cùng của Hen-ri được kết thúc trên cơ sở hai sự kiện bất ngờ đối lập nhau tạo nên hiện tượng đảo ngược tình huống hai lần. Nêu tác dụng của cách kết thúc đó

Bài làm:

Truyện đã sử dụng thành công thủ pháp đảo lộn tình thế hai lần một cách đột ngột, bất ngờ để hấp dẫn người đọc và bộc lộ chủ đề. Chính nghệ thuật đảo ngược tình huống đã gây hứng thú cho người đọc:

- Giôn-xi bị ốm và rất tuyệt vọng, nằm chờ chết. Thế nhưng cô đã hồi sinh, khoẻ lại.
- Cụ Bơ-men khoẻ mạnh, chỉ bị ốm có hai ngày, nhưng cụ đã đột ngột ra đi, để lại một tác phẩm để đời cứu rỗi một sinh mệnh

=> Tác dụng của các kết thúc: Truyện đã sử dụng thành công thủ pháp đảo lộn tình thế hai lần một cách đột ngột, bất ngờ để hấp dẫn người đọc và bộc lộ chủ đề, để lại dư âm, suy nghĩ sâu lắng trong lòng người đọc

C. Hoạt động luyện tập

1. Viết một văn bản thể hiện cảm xúc, suy nghĩ của em về một nhân vật em yêu thích trong đoạn trích chiếc lá cuối cùng

Bài làm:

Tham khảo:

O Hen-ri được biết đến với những tác phẩm nhẹ nhàng nhưng toát lên tinh thần nhân đạo cao cả, tình yêu thương người nghèo khổ, rất cảm động. “Chiếc lá cuối cùng” là một trong những truyện ngắn thành công của tác giả, thấm đượm tình cảm cao đẹp giữa những người họa sĩ nghèo khổ, và đặc biệt để lại nhiều dư cảm sâu sắc nhất là nhân vật cụ Bơ-men.

Cụ sống cùng Xiu và Giôn-xi trong một căn hộ thuê ở gần công viên Oa- sinh- ton. Bốn chục năm nay cụ mơ ước vẽ một kiệt tác nhưng chưa thực hiện được, cụ thường ngồi làm mẫu vẽ cho các họa sĩ khác để kiếm tiền. Cuộc sống tuy nghèo nhưng cụ luôn giữ phẩm chất trong sạch, hoàn cảnh không thể làm cụ yếu mềm tinh thần. Chẳng thế mà cụ “hay chế nhạo cay độc sự mềm yếu của bất kì ai”. Cụ Bơ-men luôn sống giàu tình thương, quan tâm tới mọi người. Cụ muốn những người xung quanh mình phải mạnh mẽ và cứng rắn. Chúng ta cảm động khi biết cụ tự coi mình có nhiệm vụ bảo vệ Xiu và Giôn-xi ở phòng vẽ tầng trên.

Mùa đông năm ấy, Giôn-xi bị bệnh sưng phổi, cô tuyệt vọng, đêm từng chiếc lá còn lại trên cây thường xuân bám vào bức tường gạch đối diện cửa sổ, chờ khi nào chiếc lá cuối cùng rụng thì cô cũng lìa đời. Biết được ý nghĩ kì quặc ấy, mắt cụ Bơ- men đỏ ngầu, “nước mắt chảy ròng ròng”. Đó là những giọt nước mắt xót xa, đầy thương cảm. Cụ “hét lên”, “quát to” rồi sau đó là lời dịu dàng, xót xa: “Chà tội nghiệp cô bé Giôn-xi”. Thật cảm động khi nghe những lời mà cụ nói với Xiu khi theo cô lên phòng vẽ mà Giôn-xi đang nằm: “Trời đây không phải là chỗ cho một con người tốt như cô Giôn-xi nằm. Một ngày kia, tôi sẽ vẽ một tác phẩm kiệt xuất và tất cả chúng ta sẽ đi khỏi nơi này.” Vẫn là ước mơ đó nhưng nó đã gắn liền với lòng yêu thương sâu sắc. Cụ muốn sáng tạo để đem lại cuộc sống tốt đẹp cho mọi người.

Cụ Bơ-men con người có đức hi sinh cao cả. Nhà văn đã tập trung miêu tả khoảnh khắc căng thẳng của cụ và Xiu: “Họ sợ sệt ngó ra ngoài cửa sổ, nhìn cây thường xuân. Rồi họ nhìn nhau một lát, chẳng nói năng gì.” Dường như trong phút giây im lặng ấy, họ đã đoán được điều gì sẽ xảy đến. Là một nhân vật chính nhưng cụ chỉ xuất hiện ở phần đầu và

giữa truyện, những hành động tiếp theo của cụ chỉ được hiện lên qua lời kể của Xiu. Sau khi ngôi làm mẫu cho Xiu vẽ, hình ảnh cụ Bơ-men bỗng biến mất. Người đọc dần lãng quên sự hiện diện của cụ mà thay vào đó chú ý tới diễn biến căng thẳng xoay quanh Xiu, Giôn-xi và chiếc lá cuối cùng. Không ai đoán biết được cụ đã làm gì trong khoảng thời gian ấy. Phải đến cuối truyện, Giôn-xi và người đọc mới hiểu rõ hành động cao cả của cụ. Chắc chắn khi đứng dưới mưa tuyết để vẽ chiếc lá lên bờ tường gạch, con người già nua ấy giá buốt lắm, hơn ai hết cụ biết rõ tính mạng mình đang gặp nguy hiểm. Nhưng lòng thương yêu Giôn-xi, ý muốn dùng cây bút và bảng màu để đem lại niềm tin, nghị lực sống cho cô đã giúp cụ vượt lên tất cả. Chiếc lá mà cụ vẽ sống động và rất thật: “ở gần cuống lá còn giữ màu xanh sẫm, nhưng với rìa lá hình răng cưa đã nhuộm màu vàng úa”, khiến cho hai cô họa sĩ của chúng ta cũng không hề nghi ngờ. Và chiếc lá ấy đã gieo vào lòng cô gái trẻ tội nghiệp hơi ấm của niềm tin, nghị lực, kéo cô từ vực thẳm của bệnh tật vươn lên sống tiếp. Có thể nói chiếc lá là cả tấm lòng của cụ Bơ-men, là minh chứng cho sự hi sinh đến quên mình để đem lại sự sống cho người khác. Cụ đã làm được một điều mà bốn mươi năm qua hằng ao ước: vẽ một kiệt tác. Và có lẽ khi một con người nằm xuống cũng là lúc một tâm hồn được đánh thức, sẽ tiếp tục cống hiến cho đời những sáng tác nghệ thuật. Câu chuyện kết thúc bằng lời kể của Xiu về cái đêm mà cụ Bơ-men vẽ chiếc lá mà không để cho Giôn-xi có phản ứng gì thêm như để lại dư âm trong lòng người đọc.

Nhà văn O Hen-ri đã rất khéo léo khi xây dựng nghệ thuật đảo ngược tình huống hai lần. Lần đảo ngược thứ nhất, Giôn-xi như đang tiến dần đến cái chết bỗng khỏe lại, yêu đời và chiến thắng bệnh tật. Lần đảo ngược thứ hai liên tiếp sau đó, cụ Bơ-men từ một người khỏe mạnh đến cuối truyện mắc bệnh và qua đời. Một con người đi từ sự sống đến cái chết, một con người người từ cái chết tìm lại sự sống. Tất cả đã được nhà văn kể lại thật tự nhiên và cảm động. Nhân vật cụ Bơ – men thật đẹp, thật cao cả, là một nghệ sĩ chân chính, tài năng. “Kiệt tác” của cụ giúp cho người đọc cảm thấy mùa đông ấm áp tình người – một thông điệp tuyệt vời mà nhà văn muốn gửi đến chúng ta: Hãy sống và yêu thương

Truyện ngắn làm cho chúng ta không khỏi rung cảm trước tình yêu thương cao cả giữa những người nghèo khổ. Câu chuyện còn giàu tính nhân văn, ẩn chứa bức thông điệp trong cuộc sống: dù gặp phải hoàn cảnh khó khăn nhất cũng đừng bao giờ bi quan, tuyệt vọng, hãy mạnh mẽ tin tưởng vào ngày mai tươi sáng, ta sẽ vượt qua tất cả.

2. *Tìm từ ngữ địa phương (danh từ chỉ người có quan hệ ruột thịt, thân thích)*

a. Tìm từ ngữ chỉ người có quan hệ ruột thịt thân thích được dùng ở địa phương em có ý nghĩa tương đương với các từ ngữ toàn dân (có thể có trường hợp trùng nhau):

STT	Từ ngữ toàn dân	Từ ngữ được dùng ở địa phương em
1	cha	
2	mẹ	
3	ông nội	
4	bà nội	
5	ông ngoại	
6	ba ngoại	
7	bác {anh trai của cha}	
8	bác {vợ anh trai của cha}	
9	chú {em trai của cha}	
10	thím {vợ em trai của cha}	
11	bác {chị gái của cha}	
12	bác {chồng chị gái của cha}	
13	cô {em gái của cha}	
14	chú {chồng em gái của cha}	
15	bác {anh trai của mẹ}	

16	bác [vợ anh trai của mẹ}	
17	cậu {em trai của mẹ]	
18	mợ {vợ em trai của mẹ}	
19	bác {chị gái của mẹ }	
20	bác {chồng chị gái của mẹ }	
21	di {em gái của mẹ }	
22	chú {chồng em gái của mẹ }	
23	anh trai	
24	chị dâu {vợ của anh trai }	
25	em trai	
26	em dâu {vợ của em trai}	
27	chị gái	
28	anh rể { chồng của chị gái}	
29	em gái	
30	em rể [chồng của em gái}	
31	con	
32	con dâu {vợ của con trai}	

33	con rể { chồng của con gái }	
34	cháu { con của con }	

Bài làm:

STT	Từ ngữ toàn dân	Từ ngữ được dùng ở địa phương em
1	cha	ba, bố, tía
2	mẹ	mẹ
3	ông nội	ông nội
4	bà nội	bà nội
5	ông ngoại	ông ngoại
6	ba ngoại	bà ngoại
7	bác { anh trai của cha }	bác
8	bác { vợ anh trai của cha }	bác
9	chú { em trai của cha }	chú
10	thím { vợ em trai của cha }	thím
11	bác { chị gái của cha }	bác
12	bác { chồng chị gái của cha }	bác
13	cô { em gái của cha }	cô

14	chú {chồng em gái của cha}	chú
15	bác {anh trai của mẹ}	bác
16	bác [vợ anh trai của mẹ}	bác
17	cậu {em trai của mẹ}	cậu
18	mợ {vợ em trai của mẹ}	mợ
19	bác {chị gái của mẹ }	bác
20	bác {chồng chị gái của mẹ }	bác
21	di {em gái của mẹ }	di
22	chú {chồng em gái của mẹ }	chú
23	anh trai	anh trai
24	chị dâu {vợ của anh trai }	chị dâu
25	em trai	em
26	em dâu {vợ của em trai}	em
27	chị gái	chị
28	anh rể { chồng của chị gái}	anh rể
29	em gái	em
30	em rể [chồng của em gái}	em rể

31	con	con
32	con dâu {vợ của con trai}	con dâu/con
33	con rể { chồng của con gái}	con rể/con
34	cháu { con của con}	cháu

b. Tìm một số từ ngữ chỉ người có quan hệ ruột thịt, thân thích được dùng ở địa phương khác

Bài làm:

VD:

- Cha: thầy, ba, tía, bố
- Mẹ: u, bầm, bu, má
- Bác: bá
- Anh cả: anh hai
- Cô: cụ

D. Hoạt động vận dụng

1. Lập dàn ý cho bài văn tự sự kết hợp với miêu tả và biểu cảm

a. Tham khảo cách lập dàn ý

b. Dựa theo cách lập dàn ý trên, hãy lập dàn ý cơ bản cho văn bản Cô bé bán diêm

Bài làm:

Dàn ý cơ bản cho văn bản Cô bé bán diêm

a. Mở bài:

- Giới thiệu về cô bé bán diêm :Trong hoàn cảnh trời đông lạnh giá, em vẫn phải đi bán diêm đêm giao thừa, lúc mọi người chờ đợi đón năm mới.

b. Thân bài:

- Cảnh giá rét của trời khuya và cảnh ngộ của em bé đáng thương: Em bé không bán được diêm nên không dám về nhà vì sợ bố đánh. Em tìm một góc tường ngồi tránh rét. Cô bé vẫn thấy lạnh “đôi bàn tay cứng đờ ra”, em quyết định quẹt diêm:
- Cảnh hiện ra lần quẹt diêm thứ nhất: Em tưởng như mình đang ngồi trước một lò sưởi
- Cảnh hiện ra trong lần quẹt diêm thứ hai: em tưởng tượng ra một bàn ăn thịnh soạn có cả một con ngỗng quay. Que diêm tắt, em trở về với cảnh nghèo khổ.
- Cảnh hiện ra trong lần quẹt diêm thứ ba: một cây thông Nô-en “trang trí lộng lẫy” hiện ra cùng với “hàng ngàn ngọn nến sáng rực”. Que diêm tắt, những ngọn nến bay về trời
- Cảnh hiện ra trong lần quẹt diêm thứ tư: thấy “bà em đang mỉm cười với em”. Que diêm tắt, em muốn níu bà ở lại.
- Lần quẹt diêm của những que diêm tiếp theo.

c. Kết bài:

- Cảnh mọi người ra đường trong buổi sáng hôm sau. Cái chết đáng thương của em bé và những lời dự đoán